

Вера Хорват

РАЗОТКРИВЕНИ СИМПТОМИ ОТУЂЕЊА

(Милосав Славко Пешић: „Човек против себе”,
издавач „Слово љубве”, Београд 1979.)

Речит је податак да се нека књига чита. Данас, кад је читалачка публика образованија него икад, кад наша савремена литература нуди приличан избор тој образовној (и пробирљивој!) публици, част је бити читан. То је случај са књигом »Човек против себе« Милосава Славка Пешића, коју је објавила издавачка кућа »Слово љубве«, крајем 1979. године. Међутим, то и није једино што о њој треба рећи. То је књига која говори, повишеним тоном и брижно, о човеку који уместо пуне егзистенције вегетира, спутан оним што, наводно, треба да му олакша или обогати живот. Алијенацију, ту болест садашњице, сва стања, све море, све неурозе, доживљава главна личност (антијунак, рекли бисмо, јер оно што он води није живот, већ његова супротност, наравно на духовном а нарочито емотивном плану)

Писац разоткрива симптоме отуђења са пажњом, живим интересовањем и потпуно психолошки изнијансирано. (Пример неурозе у причи »Страх«, када јунак, професор Антоније Павловић, запада у кризе — прање руку као жеља да се ослободи имагинарне кривице коју осећа, јер свет није онакав какав би, по његовом мишљењу требало да је: »Овако се плашио сваког додира, контакта са другим људима, налета ветра, воде, чак и сунца, благе ноћи; свега. Избегавао је да додирне било шта што

није његово а и кад се служио предметима, које је — треба ли рећи? — једино он и употребљавао, обавезно је, пре и после употребе, дуго и темељно, прао руке. То прање руку се безброј пута понављало само у току једног часа. С мучком се савлађивао да после употребе сапуна, воде и пешкира, не опере, изнова, руке.«) Али, професор не зна где су корени његовог стања ни како би могао себи да помогне. Не уме да пронађе врата, на која треба куцати, а ни неког (нешто?) што ће му показати пут. »И покуцати, ваља, у прави час, у онај прави и једини час када ће се на куцање одазвати, када ће се отворити. Али ја не знам — као да схвата нешто што га је својом неразумљивошћу дуго мучило, исказа професор Антоније Павловић у даху — где су та врата, ни моја ни туђа, ни како ни када куцати«. (Прича »Границе свемира«).

Тако усамљен, без светилке, а са мутном свешћу о томе да је негде мора бити, креће се професор Антоније Павловић у лавиринту сопственог ја не налазећи своје суштатство.

Пратећи га кроз свих 48 поглавља, кроз 48 одаја овог здања, препознајемо га у свом ближњем, а откривамо и своје лице (своја лица!) која се љескају на, привидно сивој, сенци професора Антонија Павловића. Личност његова је на лик речи — под уљаном, немом површином свакодневи-

це, једва приметни а вртоглави колооари, сами себи сврхом, како се чини на први поглед, заривају се у мутне сфере несвесног. Јај огромни при мордијални потенцијал, под свест, инстинкте, професор Антоније Павловић не разуме. Ни љубав као да не препознаје. Јави се она код њега, изненада, спремна да оојуми читав свет, а већ следећег трену ступи се за њом нагло, сишно, «немотивисано» њена гамна сен — мржња и одвратност. («Штог, опет неочекивано, добија жељу да то лице пољуби у попуцале каштаре, не гована уста, у златасту лобању, у згрушану браву. И то кратко траје. Трен. Осећање љубави које, ипак, и није то, потисне, изнова, гађење, одурност, одвратност према саговорнику који, из мирних, правилних, лепих црта професора Антонија Павловића не може ништа да докучи или наслути.» Прича «Колебљивост».)

Удисај и издисај, добро и зло, јан и јинг, космички принципи, сучељавају се у свом најмањем делу — човеку. Човек — професор Антоније Павловић, отуђен је и од себе самог (своје прошлости и садашњости, а по свему судећи без будућности) боји се и ужа сава се себе непознатог. Окружује се стварима које су му драге (можда зато јер затварају видике) и омогућују да лакше живи. Да ли? Све је привид, закључује професор Антоније Павловић. И живот његов, такође. Неизвесно је, постоји ли он. Јер, и у тренутку кад га прешлави светски бол, кад се на кратко, осећа делићем света (прича «Флор»), професор Антоније Павловић је удаљен од њега. И себе. На ово писац често упозорава.

Својим одмереним, синтаксички сигурним кораком води нас Милосав Славко Пешић кроз ову вишеслојну прозу вешто измичући замкама баналног мада непрестано говори о садашњости, о свакидашњици.

Настављајући задатак који је себи писац поставио још од прве књиге, неговање језика, аутор уноси свеже и пробра-

не речи у своје танане описе душевних стања и превирања, унутрашњих сукоба и немира, сваковрских неуроza савременог човека ухваћеног у мрежу сопственог живљења. Реченица је код Пешића доведена до перфекције а целокупна прозна грађа књиге «Човек против себе» складна и до краја подређена идеји, сведочи о зрелом и сигурном ауторском поступку. Са склапањем последње странице сигурни смо да је пишчева замисао и намера остварена максимално прецизно, тачно, и ма колико тема ове књиге била блиска и препознатљива савременом људском бићу ипак је аутор, може се рећи вешто, избегао баналност. Штавише, оваква врста штива изазива горчину у читаоцу, и то је, можда, крајњи утисак, али, без даљег, свестан читалац осећа да је порука књиге иза те горчине, иза првог слоја и да је, заправо, «Човек против себе» дубоко хуманистички концептирана књига.

Ретке су књиге које у данас, вероватно, презасићеном читаоцу могу да изазову дуготрајнија осећања, да оставе траг и измакну општем сивилу у које запада безначајна артифицијелна проза.

После читања књиге «Човек против себе» читалац се осећа пробуденим, одговорнијим за све што се око њега збива. Претражујући самог себе, пре познајући се у професору Антонију Павловићу, читалац се налази пред неминовним питањем колико је он сам узрок и последица постојања управо оваквог (оваквих!) лика.

Компликован склоп вишеслојни и вишезначни одликује се јасношћу и прецизношћу, кад кад минуциозношћу тако да читаоца подсећају на медаљоне (због савршености сваког, а истовремено се уклапају у општу слику, чинећи у њој драгоцен и незаобилазни део), Благим сфумато поетичности и неприметни шавови између реалности и фантастике, којом је обогачена ова књига, чини је заиста изузетном (не само у прошлогодишњој продукцији и стално актуелном (бар док постоји проблем отуђености).